

IS ISA JEZUS?

Het is goed dat we binnen het verband van onze gemeenten oog krijgen voor de islam. Er is zoal een zestal redenen te noemen waarom de islam onze aandacht waard is:

1. Wereldwijd gezien staat de islam er sterk voor. Veertig landen zijn islamitisch. Een miljard van de wereldbevolking is Moslim. Dat betekent dat 1/6e van de wereldbevolking islamiet is.
2. Nederland groeit uit tot een multiculturele samenleving. Telde Nederland in 1960 nog ongeveer 1400 islamieten, thans zitten we rond de 850.000 legale personen verdeeld over 450 Moskeeën. Tellen we de illegalen erbij dan zitten we rond een miljoen personen. Omgerekend is dus 1 op de 16 inwoners moslim. In snel tempo neemt hun scholing toe. Er staan 35 basisscholen van islamitische signatuur, een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs in Rotterdam en Amsterdam. Ook zijn er twee universiteiten en is sinds 1986 de Nederlandse Moslimomroep actief. Momenteel bereid men de oprichting van een islamitische politieke partij voor. Dit alles tekent hun omvang. We kunnen niet om hen heen.
3. De Islam is ook de snelst groeiende godsdienst, zo schrijft dr. J. Verkuyl. Naar verwachting zal rond 2050 de islam het christendom numeriek inhalen. Het blad Elsevier interviewde een aantal autochtone Nederlanders die de overstap naar de islam gemaakt hebben. Daaruit bleek dat voor velen de islam vitaal is door zijn eenvoud. Zeg de geloofsbelijdenis op en je bent Islamiet. Geen ingewikkelde vraagstukken zoals de erfzonde de verhouding naar de goede Schepper of een belijdenis van de Drie-eenheid. Maar wel een duidelijke gedragscode, een grote maatschappelijke betrokkenheid, een duidelijke verklaring voor het bestaan van armoede en rijkdom. Allah wordt als nabij ervaren, de grote steun in alle problemen.
4. De islam valt op door zijn extreme uitingsvormen. Enorm betrokken op de medemens en aan de andere kant meedogenloos. Gevaarlijk in zijn extreme vormen. En daarmee gevaarlijk in al zijn vormen? Laten we daar wel op beducht zijn. De islam is te grillig en veelvormig om over een kam geschoren te worden. "De islam is als water, het neemt de kleur van de ondergrond aan waarover het stroomt". Maar dat neemt de gevaarlijke kanten niet weg. Oppassen dus.
5. De islam heeft een boodschap en visie. De Koran is de vervolmaking van de Bijbel. Mede daardoor kan de islam op alle vragen antwoord geven. Moslims zijn van mening dat het christendom zijn tijd gehad heeft. De ontbinding blijkt uit het verval van de christelijke moraal en leer. Dr. J. Bouman stelt in zijn boek *In gesprek met Moslims* dat de islam voor christenen de grootste uitdaging vormt sinds de gnosis uit de eerste christenheid.
6. De islam vraagt onze aandacht. Terecht. Maar niet alleen door zijn opvallende aanwezigheid. Boven alles uit bewegelijkheid over onze medemens, die ten dode wankelt, terwijl hij meent het eeuwige leven te verkrijgen. Durven we dan te zwijgen over Christus? Welke redenen hebben we hen het Evangelie te onthouden? Ik kan er geen bedenken. Juist zij, die weten van schepping en oordeel, die weten van Abraham en Jezus, die weten van normen en waarden, mogen niet aan onze aandacht ontsnappen.

We gaan dus nadenken over het contact tussen christenen en islamieten. Daarvoor hebben we in de eerste plaats een liefdevol hart voor nodig. Vernieuwd door Gods Geest. Bewogen met het lot van onze medemens. En in de tweede plaats inlevingsvermogen in de ander. Paulus werd de joden een jood, maar de grieken een griek. Hij was op de hoogte met de griekse gewoonten, kende enkele griekse dichters en leefde in de griekse cultuur. Hoe nodig is het dat wij ook ons verdiepen in de islamitische cultuur en godsdienst.

In deze lezing richten we ons op de islam als religie en dan vooral het godsbeeld. Is Isa Jezus? Mogen we het beeld van Isa, Jezus uit de Koran, vergelijken met de Christus der Schriften? Is de Drie-enige God te vergelijken met Allah? Hoe mogen we de verhouding tussen de openbaring in de Koran en de openbaring in de Schrift bezien? Dat zijn vragen die aan de orde komen.

Die vergelijking is nodig en nuttig. Nodig omdat u in de gesprekken die u met islamieten zult voeren, onwillekeurig zult aansluiten bij het bekende. U kunt met islamieten spreken over de schepping van de wereld, over het oordeel dat komt, over sterven en verantwoording afleggen.

Maar, er zijn ook grote verschillen. Het is nuttig om daarvan op de hoogte te zijn. Opdat je niet met allerlei wind van leer meegeblazen wordt. En bij een kritische vraag in verwarring raakt. Je moet weten van de grote verschillen, opdat je niet te snel het gesprek opgeeft en denkt: "Ach, wie weet komt het ook met onze islamitische medemens nog wel goed". Het komt niet goed. Want de islam is op zijn minst een verminking van de leer der zaligheid.

Geschiedenis

Hoe was de verhouding tussen Mohammed en het christendom ten tijde van het ontstaan van de islam?

Mohammed (570-632), stichter van de islam, is geboren te Mekka in het jaar van de witte olifant. Zo noemde zijn familie het jaar waarin hij ter wereld kwam. Toen, in dat jaar verscheen de Ethiopische vorst Abraha voor de poorten van Mekka op een witte olifant. Hij probeert de stad te veroveren. Die verovering is trouwens mislukt. Want, zo verhaalt ons de Koran, vogels gingen met stenen gooien naar de soldaten. Vermoedelijk brak de pest uit.

Voor ons is het belangrijk te weten dat Abraha Christen was. In San'a zou hij een prachtige kerk hebben laten bouwen, als concurrent van de Ka'aba in Mekka. De etiopische vorm van christendom was tijdens het leven van Mohammed invloedrijk. Geleerden ontdekken in ieder geval een flink aantal godsdienstige leenwoorden van etiopische afkomst in de Koran. Bijvoorbeeld het woord *ma'ida*, tafel des Heeren.

Op de politieke kaart van die tijd is meer te zien. Het Byzantijnse rijk is bijna voortdurend in strijd met het Perzische rijk. Niet alleen nationale belangen spelen een rol. Ook de godsdienst is van belang. In het Byzantijnse rijk kan het merendeel van de christenheid zich vinden in het mono-fysitisme. Dat wil zeggen dat men geen onderscheid tussen de beide Naturen in de Christus wil maken. Hij heeft één natuur, de Godmenselijke. De menselijke natuur van de Christus is niet gelijk aan die van ons mensen. U begrijpt de gevolgen daarvan voor de verzoening tussen God en mens. Christus geen waarachtig mens. Hoe kan Hij dan de zondesschuld wegdragen? Daarom was die visie afgewezen op het concilie van Chalcedon in 451 n. Chr. Het Byzantijnse rijk stond in zijn algemeenheid buiten het orthodoxe christendom.

Het Perzische rijk was er al niet veel beter aan toe. Daar hing men de leer van Nestorius aan, die de naturen van de Christus scherp onderscheidde. Ook die visie is veroordeeld op het concilie te Chalcedon. Want ook dan komt de verzoening in gevaar. Hoe kan God de Vader het Borgwerk van Zijn Zoon toerekenen aan Zijn kinderen, wanneer de Goddelijke Natuur en de menselijke natuur gescheiden zijn? U begrijpt dat de koers die het christendom in het Byzantijnse en Perzische rijk voer, niet leidde tot de zaligheid. Het was ketterse vorm van christelijk belijden.

Wat heeft dit met Arabië te maken, het gebied waarin Mekka ligt? Lange tijd bleef Arabië zelfstandig en onpartijdig. Maar nadat Perzie Jemen veroverd had, trokken zendelingen door Arabië die het nestoriaanse christendom predikten. Die omwenteling speelde zich tijdens het leven van Mohammed af. Mohammed kende het christelijk belijden. In een ketterse vorm. Jaren later zal hij zeggen dat zijn schoonzonen drinken en grove taal van de christenen geleerd hebben. Hoe je deze opmerking ook zou moeten inschatten, de koppeling tussen een losse levenswandel en het christelijk geloof wordt door Mohammed gelegd. En dat zou wel eens veelzeggend kunnen zijn.

Hoe kwam Mohammed in aanraking met het christendom? Dat duurde even. In zijn jonge jaren werkte hij als wees bij zijn oom Aboe Talib. Als kamelenhoeder ging hij mee, de woestijn door. Echter, wanneer hij op 25 jarige leeftijd Chadidja huwt, krijgt hij gelegenheid voor meditatie. Chadidja is rijk, Mohammed kan het werken afwisselen met rusten.

En zo breekt het jaar 610 aan. Mohammed trekt zich voor zijn jaarlijkse meditatie een maand terug in het gebergte van Hiera. Met een bezwaard hart. Mohammed maakte zich zorgen over zijn stam. Er was sprake van spirituele onrust. Omliggende volken hadden een profeet van een oppergod gezonden. Verschillende stamgenoten dienden al-Lah, de oppergod. De arabieren voelden zich een verloren volk, en hij, Mohammed ibn Abdullah was één van hen. Maar nu overkomt hem iets bijzonders. Hij hoort zijn naam roepen. Kijkt op en ziet letters in de lucht. Brandende letters. Tegelijk wordt hij bij de keel gegrepen. Hij dacht te moeten sterven. Plotseling wist hij wat de woorden betekenden. "*Lees voor in de naam van uw Heer die alles heeft geschapen. Lees voor. Uw Heer is de edelmoedigste.*" (Soera 96:1-5).

Mohammed weet geen raad met deze openbaring. Twee jaar lang houdt hij deze verborgen voor de buitenwereld. Alleen zijn vrouw weet ervan. Gelukkig heeft Chadidja een neef, Waraqa ibn Nawfal, die christen is. Daar stuurt ze hem naar toe. De neef wijst Mohammed erop dat zijn openbaringen veel weg hebben van Gods openbaring aan de profeten in het Oude Testament. Hij moet toen gezegd hebben: "Dit is waarlijk de grote numas (wet) die tot Mozes is gekomen". Een christen wijst Mohammed op de goddelijke herkomst van zijn visioen.

Voor Mohammed waren dergelijke opmerkingen niet te controleren. Hoogst waarschijnlijk was er toen nog geen bijbelvertaling in het Arabisch. Afgezien daarvan zal hij later in de Koran slechts drie teksten uit de Bijbel min of meer citeren. Voor het overige zijn het zinspelingen op bijbelse geschiedenissen. Hoe dan ook, aangemoedigd door zijn neef ziet Mohammed zich voor de taak gesteld om het arabische volk de goddelijke openbaring door te geven. Door de barmhartigheid van Allah is er een waarschuwing voor het volk dat geen waarschuwer had (soera 28:46). Hij wordt een profeet.

Een profeet die aandringt op overgave, onderwerping (islam) aan Allah. En hij is vast overtuigd dat er slechts één god is. Al de goden die rondom het heiligdom in Mekka, de Ka'aba, staan, haalt hij weg. Er kan slechts 1 god gediend worden. Maar ook dringt hij aan op rechtvaardigheid. De geldzucht brengt onrechtvaardigheid met zich mee. En daar wil Mohammed wat aan doen. Woeker is uit den boze. Wezen en weduwen moet recht gedaan worden. Sociale rechtvaardigheid is één van de meest wezenlijke elementen van zijn boodschap. Mohammed wil een harmonieuze oemna (gemeenschap) stichten, gekenmerkt door praktisch mededogen. Dat is veel belangrijker dan welke dogmatische les dan ook. Gods gunst zal blijken uit de vrede die uit de onderwerping voortvloeit. Diepe theologische speculaties hebben weinig nut. Leef rechtvaardig. Want er is een hiernamaals, daarin vindt de afrekening plaats.

In de stad Mekka blijft de boodschap van Mohammed niet onopgemerkt. Een kleine groep aanhangers groeit in de loop van vijf jaar uit tot een aantal families. Dit tot groot ongenoegen van de machthebbers in de stad. Zij maken zich zorgen over het gegeven dat het joods-christelijke denken de doodsteek vormt voor het keiharde kapitalisme. Daarnaast is het leven na dit leven een Arabier onwaardig. Dat zijn sprookjes. Rond 616 grijpt het stadsbestuur in. De clan van Mohammed komt onder een economische boycot te staan. Dat betekende dat niemand hen enig voedsel mocht verkopen. Deze boycot

duurt twee jaar. Het is mogelijk dat de dood van Chadidja daaraan te wijten is. Slaven die tot de islam waren overgegaan, werden in de zinderende hitte van de woestijn vastgebonden achtergelaten om daar van dorst en honger te sterven.

Er zijn aanwijzingen dat Mohammed van christenen en joden in Mekka instemming verwachtte. Hij verkeert in de veronderstelling dat ze zijn boodschap zullen verduidelijken (soera 10:94). Want zij hebben als eerste de Schrift gekregen (soera 9:29), zij geloven in Allah, in het oordeel, in de schepping (soera 5:69), God heeft met hen een verbond gesloten (soera 5:14). Ja, er zijn zelfs christenen bij wie de tranen over de wangen biggelen, wanneer ze Mohammed horen prediken (soera 5:83). Want Allah spreekt door hem. Mohammed is zijn profeet.

Niet alleen Chadidja sterft, ook zijn oom en beschermheer Aboe Talib sterft. Dat is een grote tegenslag voor Mohammed. Want naar Arabische wetten kon een man die geen beschermer had, straffeloos gedood worden door bloedwraak. Wil Mohammed zich handhaven in Mekka, zal hij een nieuwe beschermheer moeten zoeken. In Mekka wordt hij niet als een godsgezant erkend, niemand wil hem beschermen. Wanneer Mohammed de mekkanen voorhoudt dat er geen god dan Allah is, keren ze zich vol trots van hem af. "Zullen wij onze goden opgeven voor een bezeten dichter?" (soera 37:34). En waarom doet hij geen wonderen? (soera 17:92-96). Zijn familie accepteert de gedachte dat de voorouders van de clan in de hel zijn niet (soera 111). Men wil vasthouden aan het voorvaderlijk geloof, zo blijkt uit de Koran (soera 43:21). Wanneer Allah werkelijk zo belangrijk is, had die wel gezorgd dat ze hem eerder gediend hadden (soera 16:37). De oemna komt in gevaar. Mohammed is dan ook bereid om te luisteren naar een delegatie hoofdmannen uit het verder gelegen Jathrib. Een aantal stammen aldaar was overgegaan tot het jodendom. De stad was daardoor verdeeld en de mannen waren op zoek naar een nieuwe mogelijkheid om als een gemeenschap te leven. De afgezanten uit Jathrib en Mohammed beloven wederkerig elkaar niet aan te zullen vallen.

Uiteindelijk glipt de ene na de andere islamitische familie uit Mekka weg naar Jathrib. Dat was een revolutionaire stap. De stam had een heilige waarde. Bloedverwanten vaarwel zeggen en je aansluiten bij een andere groep was nog nooit vertoond. Bloedwraak loerde op de samenleving in de nieuwe stad met de nieuwe naam: Medina (de stad).

Mohammed voelt zich als Abraham. Alles verlaten, opnieuw beginnen. En dat omwille van goddelijke openbaringen. Hier vestigt Mohammed ook zijn politieke macht. In Medina woonden veel joden en christenen. In onderlinge harmonie vanwege het niet-aanvalsverdrag. Uit respect voor het joodse geloof had hij gevraagd aan zijn volgelingen om te met het gezicht naar Jeruzalem gewend te bidden. Ook verbood Mohammed zijn volgelingen varkensvlees te eten. Net als de joden.

Maar, de joden beschouwden Mohammed niet als het zegel der profeten. Ze wezen hem af. Mohammed ziet in dat de houding van ongeloof hoort bij het Joodse volk. Hebben zij ook niet de Messias verworpen? Profeten verworpen? Was Jezus niet bevreesd om door het ongeloof zonder helpers te blijven (soera 3:45)? Mohammed kan de afwijzing verklaren. Die afwijzing versterkt hij door het christendom en het jodendom als gelijke religies te beschouwen. In Medina wist men wel beter. De Messias vormt het breekpunt tussen Jood en christen. Nee, beide religies zijn niet te hetzelfde. De geloofwaardigheid van Mohammed zakte weg. Hoe kon zo'n misslag samengaan met een goddelijke roeping? Onmogelijk. En zo komt Mohammed tot de opzienbarende daad om in januari 624 tijdens een dienst in de Moskee, de richting van het gebed te veranderen. Niet Jeruzalem, maar Mekka is de juiste koers. Dat was een verklaring van onafhankelijkheid jegens de joden.

Al snel verscherpt ook zijn houding jegens de christenen. De bewoordingen van Mohammed worden scherper. Hij stelt dat christenen hebben gedeelten van de openbaring verduisterd hebben (soera 2:154-155). Of ze rukken de woorden uit hun verband en begrijpen daardoor hun eigen Bijbel niet. (soera 5:16). Jezus is niet meer dan een gezant van Allah. Mohammed legt Jezus ook nadrukkelijk de woorden in de mond: Dient Allah, mijn heer en uw heer (soera 5:116-117).

Sterker dan in het begin trekt Mohammed zich terug op Abraham. Hij was tenminste een man van een zuiver geloof, die zich aan Allah had overgegeven (soera 3:60-61). En daarom: "volg de religie van Abraham, die zuiver van geloof was. Hij stelde niemand naast Allah". (soera 16:24). Ja, Mohammed gaat zelfs zo ver, dat hij Abraham niet als een Jood, noch als een christen wil zien. Abraham is de eerste en ware moslim, die zich aan Allah overgeeft. De kloof tussen islam aan de ene kant en jodendom en Christendom aan de andere kant wordt steeds groter. Door dit alles kwam Mohammed al meer los te staan van de joden en de christenen. Ook wordt de aanduiding "Islam" de technische term voor de nieuwe religie. Het gaat om onderwerping die vrede aanbrengt.

Mohammed komt tot een tweede opzienbarende daad. Medina bood te weinig landbouwgrond voor de clan van Mohammed. Hij gaat rooftochten ondernemen. Een zeer gebruikelijk manier om aan goederen te komen. Echter, Mohammed valt de handelskaravaan uit Mekka aan. Bij de bron van Badr (624) overwint Mohammed verpletterend, dankzij een nieuwe gevechtstechniek. Hij stuurt zijn troepen centraal aan, ipv het gebruikelijke decentraal. En door loopgraven te ontwikkelen. Dat maakte de ruitrij nutteloos.

De situatie in Medina is niet rooskleurig. Joodse stammen sluiten een verbond met Mekka en keren zich tegen Mohammed. Mohammed verbant de stammen uit de stad Medina.

De vijandelijkheden houden aan. Uit zelfbehoud moordt Mohammed een joodse clan uit. Zo zuivert Mohammed de stad Medina. Alle Joodse mannen worden gedood. Vrouwen en kinderen als slaaf verkocht. Ook de Christenen worden gedood of de stad uit gedreven. Wie nog overblijft, krijgt de dhimmi-status opgelegd. Gedoogd, schatplichtig, onderworpen. Soera 9 spreekt over het bestrijden van christenen en joden. Het woord djihad, heilige inspanning voor Allah, valt. "Hij die zich inspant voor Allah, zal beloond worden" (soera 4:84). Zo wil Mohammed de eenheid bewaren onder zijn volgelingen. Een eenheid, die hij nodig heeft om te overleven.

Veldslagen wint Mohammed overtuigend. De verliezen van de Mekkanen ondermijnden het geloof in hun goden. Ze hielpen niet. Stammen willen een bondgenootschap met Mohammed sluiten. Nu acht Mohammed het tijd voor een vreedzaam offensief.

628: Hij kondigt een hadj af naar Mekka. Dat betekende een ongewapend tocht naar het hol van de leeuw, gekleed in de traditionele witte kleding. Duizenden willen met Mohammed mee. Hij weet de troepen van de Mekkanen te ontlopen en slaat zijn kampement net buiten de stad Mekka op. Overtuigd van de vreedzame bedoeling, mag de menigte de stad binnenkomen.

630: Mohammed keert weer naar Mekka terug. Nu met een groot leger. De Mekkanen zijn overtuigd van het falen van hun goden. Ze zetten de poorten open. Mohammed komt binnen, hervormd de Ka'aba. Vrijwel de gehele stad aanvaardt de islam.

De verhouding tussen Mohammed en christenen / joden is nooit meer goed gekomen. Een kenmerkende illustratie uit het jaar 631, vlak voor het sterven van Mohammed: Een delegatie christenen zoekt Mohammed op. Mohammed spreekt zijn respect uit voor Jezus en eert Maria. De christenen maken echter bezwaar tegen de aanvallen van Mohammed op de godheid van Christus. Ook wijzen ze de aanspraak van Mohammed op het profeetschap af. Nergens wordt zijn komst in het Oude Testament voorgezegd. En Mohammed verricht geen wonder. Mohammed roept dan een godsoordeel uit over wie geen gelijk heeft. De christenen gaan daar niet op in. Zij laten het oordeel aan God over. Dit voorval laat zien dat tussen Mohammed aan de ene kant en christenen / joden aan de andere kant een kloof ligt. Christenen wijzen het profeetschap en de uitspraken van Mohammed over Jezus af. Mohammed van zijn kant wijst de Bijbel af. De Koran bevat een zuiverdere openbaring van Allah. Christenen hebben de Schrift vervalst (soera 3:78 5:13). Dat is één van de antwoorden van Mohammed op het christendom.

Na de dood van Mohammed zijn globaal drie grote gebeurtenissen aan te wijzen: Er ontstaan verschillende stromingen, de islam ontwikkelt zich tot een grote beschaving en men komt tot boekvorming.

Hoe beschrijft de Koran Allah?

In deze artikelen richten we ons op de islam als religie en dan vooral het godsbeeld. Is Isa Jezus? Mogen we het beeld van Isa, Jezus uit de Koran, vergelijken met de Christus der Schriften? Is de Drie-enige God te vergelijken met Allah? Hoe mogen we de verhouding tussen de openbaring in de Koran en de openbaring in de Schrift bezien? Dat zijn vragen die nu aan de orde komen.

Die vergelijking is nodig en nuttig. Nodig omdat u in de gesprekken die u met islamieten zult voeren, onwillekeurig zult aansluiten bij het bekende. U kunt met islamieten spreken over de schepping van de wereld, over het oordeel dat komt, over sterven en verantwoording afleggen.

Verschillen

Maar, er zijn ook grote verschillen. Het is nuttig om daarvan op de hoogte te zijn. Opdat u niet met allerlei wind van leer meegeblazen wordt. En bij een kritische vraag in verwarring raakt. U moet weten van de grote verschillen, opdat u niet te snel het gesprek opgeeft en denkt: "Ach, wie weet komt het ook met onze islamitische medemens nog wel goed". Het komt niet goed. Want de islam is op zijn minst een verminking van de leer der zaligheid. Of met de woorden van G. Voetius:

"Het Mohammedanisme kan beschreven worden als een volledige apostasie die bestaat in de ontkenning van de ware God en van het verbond van het Evangelie en eveneens in het bederf van de theologische leer van de ellende en van de zedelijke wet". (G.Voetius Disputationes Selectae, (vol.II), Ultrajecti 1655, Disp. De Muhammedismo)

Allah in de Koran

Mohammed heeft via joden en christenen heel wat gehoord over God en Zijn Woord. Daarom is het niet verbazingwekkend, dat ook Mohammed spreekt over God als Schepper, over Jezus, over geloof, over wederkomst en over de bijbelheiligen als Abraham, Izak, Jakob en David.

Voor ons is het belangrijk te weten hoe de Koran spreekt over Jezus en hoe Mohammed denkt over God. Naast de Koran heeft men binnen de islam nog andere gezaghebbende bronnen. Waaronder de Hadith, de islamitische traditie. Daarin staan een aantal dingen over het einde der tijden en Jezus. Wij baseren ons vooral op de Koran. Omdat de Koran de openbaring van de wil van Allah claimt.

Isa

Net als Noach, Abraham en Mozes is ook Jezus voor de islam een belangrijke profeet. Hij heeft zelfs een bijzondere plaats in de Koran. Jezus is de laatste profeet voor Mohammed. Jezus draagt als enige de titel Messias, niet minder dan 11 keer in de Koran. Echter, de betekenis van het woord Messias is niet gelijk aan die van het Oude Testament. Betekent het woord Messias in het Oude Testament "gezondene", in het arabisch kan het ook 'aanraken' betekenen. Dan zou het zien op de genezingswonderen die Jezus doet door aanraking of door magie.

Van het woord Messias komt ook de naam Isa. Niemand weet de afleiding van deze naam. Sommige leiden Isa uit een Syrische tussenvorm van het Hebreeuwse woord Yeshua af. Anderen veronderstellen dat Isa teruggaat op het Hebreeuwse Esau. James Bellamy neemt aan dat Isa ontstaan is uit een schrijffout van Masiyya. Hoe dan ook, Isa staat voor Jezus.

Hoe beschrijft de Koran Jezus? De Koran beschrijft de geboorte van Jezus twee keer, in soera 3 en in soera 19. We beginnen bij de geboorte zoals deze in soera 19:22-25 beschreven wordt. Wanneer we de soera doorlezen, dan vallen een paar dingen op. In de eerste plaats lezen we in dit hoofdstuk een aantal bekende namen. Zacharias, Johannes de

Doper, Maria, Abraham, Mozes en Ismaël. Maar belangrijker is de opbouw van het hoofdstuk. Het is geen doorlopend verhaal, maar het zijn allemaal losse dia's. Losse bouwstenen, die duidelijk moeten maken dat het oordeel komt en Mohammed de juiste boodschap brengt. Soera 19 sluit af met de opmerking dat Allah niet genoodzaakt is om een zoon te nemen. (soera 19:88-96). Dit geeft de geboorte van de Isa een heel andere weging dan Gods Woord. De geboorte van de Isa heeft niets met de vleeswording van het Woord te maken.

Hoe beschrijft de Koran de geboorte van de Isa? Maria, nog maagd, trekt zich in een oostelijke plaats (tempel?) terug voor meditatie. Daar zegt de engel Gabriël haar de geboorte van een zoon aan (:20). Maria is daar zeer verwonderd over. Ze gelooft het eigenlijk niet. "Ik ben geen onkuise vrouw!" zo werpt zij tegen. Gabriël wijst haar op het besluit van Allah. Door de almacht van Allah zal het gebeuren (soera 19:22-25). De weeën zijn erg sterk. Maar, de pasgeboren Isa roept haar luid en duidelijk toe: er stroomt een beek in de buurt en er groeit een dadelpalm. Als ze daarvan schudt, kan de ze dadels nemen ter versterking. Dat is in het kort de geschiedenis.

Wanneer we de tekst analyseren, vallen een paar dingen op. Jezus is duidelijk vanuit de wil van Allah geboren geworden. Het is een maagdelijke geboorte. Vervolgens verricht Jezus wonderen. Het eerste is dat Hij pratende geboren wordt. Dat is voor de islam belangrijk. Jezus huilt niet, hij praat. Het huilen van de baby is het teken dat de demonen het pasgeboren kind aanraken. Die inname door de demonen moet zoveel mogelijk tegenstaan worden. Onder andere door het kind als eerste in het oor te fluisteren dat Allah groot is. Jezus huilde niet. De demonen huizen niet in Hem. Hij is zondeloos.

Dat komt heel dicht bij de christelijke belijdenis dat Jezus de Zoon van God is. Echter, een islamiet zal dat nooit zeggen. Waarom niet? Een gedeelte van het antwoord lezen we in soera 3, het andere verhaal over de geboorte van Isa. "De Erbarmer heeft zich een kind genomen! Jullie hebben echt iets afgrijselijks gedaan. Bijna zou de hemel ervan openbarsten, de aarde spleeten en de bergen ineensdorten. Het past niet bij de Erbarmer dat hij een kind neemt (soera 3:88-93) Zo ook soera 4:169: verre is het van zijn lofprijzing dat hij zonen zou hebben". Dat God een Zoon heeft, vinden ze een godslasterlijke gedachte. Waarom? Een citaat uit een preek, enkele jaren geleden uitgesproken in de Marokkaanse moskee te Amsterdam: "Hoe stellen zij zich voor en maken zij gelding dat de heer der wereldwezen en de schepper van de hemelen en aarde, van zijn troon is neergedaald. En de buik van een vrouw is binnen gegaan, een aantal maanden, vervolgens als kind geboren werd"? (NRC 22 juni 2002)? Men kan het niet rijmen dat de Schepper een Zoon genereert uit een mens, de maagd Maria. Dat is niet het enige bezwaar. Daarnaast stelt de Koran dat we niet een, maar drie goden belijden. Het polytheïsme wordt in heel de Koran duidelijk veroordeeld als één van de ergste zonden. Er kan maar één God de Almachtige, Schepper van hemel en aarde zijn.

Isa is dus niet de Zoon van God. Wel is Isa een heel bijzondere profeet. Geboren uit een maagd. Zondeloos. Welke consequentie heeft die zondeloosheid? Jezus doet wonderen, zoals het maken van vogels uit klei. Dergelijke wonderen lezen we echter nergens in de Bijbel. Hoogst waarschijnlijk put Mohammed uit de apocriefe boeken. Bijvoorbeeld het Evangelie van Thomas. Jezus maakte vogeltjes van klei bij de rivier. Klapte opgetogen in de handen en ... mussen vlogen weg. In de Koran worden behalve dit nog twee andere wonderen verhaald. Isa heeft blinden en uitzinnigen genezen. En hij heeft doden opgewekt.

Deze wonderen trekken Isa heel dicht bij Allah. Zo worden alle wondertekenen met een vaste formule ingeleid, die duidt op de sterking door de Heilige Geest. En zeker ook het opwekken van de doden is iets wat doorgaans alleen aan Allah wordt toegeschreven. Echter, soera 5:110 geeft heel duidelijk aan waarom Isa wonderen doet. Ze worden in dit vers alle drie genoemd. Waarom mocht Isa deze doen? Toen hield ik (=Allah) de kinderen Israëls terug toen u met duidelijke tekenen tot hen kwam, doch de ongelovigen onder hen zeiden: "Dit is niets dan toverij". Wonderen zijn bewijzen van de bijzondere roeping van de Isa voor de ongelovige joden. De wonderen overtuigen de moslims. Zij geloofden de Isa. En ter bevestiging van hun geloof, richt Isa een tafel toe en richt hij een feestmaal aan. Ter bevestiging dat de islam de waarheid is. Opnieuw bewijst dit wonder de bijzondere taak van de Isa. Ze zijn om ongelovigen te overtuigen. Meer niet. In het doen van wonderen stijgt Christus boven Mohammed uit. Van Mohammed zijn geen wonderen beschreven, dan alleen de teboekstelling van de openbaring van Allah.

Wonderen, zij onderstrepen de bijzondere taak van Isa. Onderstrepen zijn zondeloosheid. Opvallend genoeg heeft de zondeloosheid van Isa voor Mohammed verder geen functie. Isa verlost niet van de zondes Schuld en zondesmet. Heel duidelijk lezen we dat in de vierde soera, die gaat over de dood van de Isa. Daar lezen we: "Maar niet hebben zij hem gedood en niet hebben zij hem gekruisigd. Voor hem werd een schijnbeeld gemaakt".

Algemeen wordt aangenomen dat Mohammed via deze soera de joden terecht wil wijzen. Zij menen dat ze de Isa gedood hebben. Maar dat is een dwaling. Leugenaars zijn het. Waarom heeft Mohammed de joden deze leugen in de mond gelegd? Hij heeft toch van iedere christen kunnen horen dat het lijden en sterven van de Christus het centrale geloofsartikel is? Sommigen denken dat Mohammed de triomfalistische joden de les wil lezen. Zij, die de zonde van het gouden kalf begingen, profeten doodden, boeken vervalsten enz., dachten wel dat ze Jezus, de boodschapper van Allah gedood hadden, maar ze vergisten zich. Er werd slechts een schijnbeeld van hem gedood

Letten we nog op een zinswending uit deze soera. Voor hen werd een schijnbeeld van hem gemaakt. Het arabische *sjoebbaha la hoem* ook te vertalen met: *alleen een beeltenis van hem werd getoond*. Met andere woorden: het lichaam van Jezus is niet echt. Wanneer deze interpretatie juist is, merken we het doorwerken van het docetisme. Christus heeft een schijnlichaam. Soms wordt ook wel gedacht dat een ander gestorven is aan het kruis. Het was donker, wie weet wat er allemaal gepasseerd is? De een zegt dat Judas stierf, de ander beweert dat Simon van Cyrene aan het kruis stierf. Waarschijnlijk heeft Mohammed dergelijke gedachten geput uit apocriefe Evangelien, bijvoorbeeld het Evangelie van Barnabas.

Wat er ook nog meer over te zeggen valt, met deze gang van zaken past Isa in het patroon van profeten, mensen van vlees en bloed. Ze prediken, ze worden afgewezen, ze worden vervolgd en gedood. Zo gaan de joden met hun profeten om. Zo gaan ze ook met Isa om. Maar, het geloof in de profeten, in de martelaren triomfeert. Trouwens, er

worden geen namen van martelaars genoemd in de Koran. Wel algemene heenwijzingen. Maar dit terzijde. Hoe Isa is gestorven wordt niet exact gezegd. Juist daarom staat in deze tekst: Allah is machtig en wijs.

Deze passage heeft echter ook een theologische boodschap. Isa is niet gekruisigd. Waarom hebben de joden hem niet gedood? Dat konden ze gewoonweg niet. Allah verijdelt de plannen van de vijanden van de Isa (soera 3:54). En Allah zal hen die hem helpen, zeker helpen. Allah is krachtig en machtig" zo lezen we in soera 22:40. Waarom konden de joden Jezus niet doden? Wel, dan zouden de vijanden zegevieren en het geloof zou het onderspit delven. Daarom waren de joden niet in staat om hem te doden. De kruisiging zou de belijdenis van de trouw van Allah ter discussie stellen.

Uit dit alles is duidelijk dat er binnen de islam geen plaats is voor het Borgtochtelijke lijden en sterven van de Christus. Waarom is daar geen plaats voor? Binnen de theologie van de islam is het Borgtochtelijke werk van de Christus niet nodig.

Mensbeeld

Waarom is het borgtochtelijke niet van node? Vanuit de Koran zijn een paar antwoorden te geven. Letten we allereerst op het beeld dat van ons mensen getekend wordt in de Koran. Beginnen we bij de zondeval. Ook die geschiedenis komt in de Koran voor. Wanneer we de geschiedenis van de zondeval lezen uit soera 7, valt ons een paar dingen op. Wanneer we letten op de aard van de zonde, dan valt de verwevenheid met het lichamelijke op. Zonde is doelmissen? Dat wordt niet heel duidelijk. Wanneer Adam en Eva voor Allah staan, gaat het initiatief uit van Adam en Eva. Zij komen met het voorstel tot vergeving. Zij beiden zeiden: O Allah, wij hebben onszelf kwaad gedaan en als gij ons niet vergeeft, behoren wij waarlijk tot de verliezers" (soera 7:23). Ze staan op verlies. En als Allah hun voorstel naast zich neerlegt, dan is het werkelijk verloren. Maar gelukkig, Allah is genadig. Hij maakt een scheiding tussen Adam / Eva en de satan. En hun kinderen moeten oppassen en zich tegen de verleidingen van satan wapenen (soera 7:27). Samengevat kunnen we zeggen dat er geen sprake is van een zondeval die doorwerkt in alle mensen. De mens blijft goed. Hij is uitgerust met een fitra, die hem in staat stelt om goede daden te doen. Door die fitra is de mens geen slaaf van de zonde. De mens is zwak, slecht, maar niet door en door verdorven. Daarom wordt de verlossing door een ander ook radicaal afgewezen. Binnen de islam leeft de gedachte dat het christendom een goedkope religie is. Mensen zondigen en Isa maakt het in orde. Nee, dat is laf. Wie zondigt, die maakt het in orde. Wij mensen zijn zelf verantwoordelijk.

Hoe maak je de verhouding met Allah weer in orde? Door overgave (*islam*) aan Allah ontvang je vergeving van de zonde. Dr. J. Verkuyl verhaalt van een man, die in een weekblad zijn levensvraag neerlegt: "Hoe kan het weer goed worden tussen Allah en mij? Het antwoord luidde: Begin een nieuwe bladzij in je leven nadat je uit de gevangenis ontslagen bent en bouw dan een saldo op aan goede werken. Vervul alle plichten die Allah voorschrijft. En dan is er insjaaa'Allaa – als Allah het wil. – een kans dat de poorten van het paradijs opengaan. Zeker is het niet, er is een kans". Treffend stukje uit de praktijk van de islam. Isa wordt niet genoemd. Allah is vergevingsgezind. Inderdaad, zo lees je keer op keer in de Koran dat Allah barmhartig is en de zonden vergeeft. "Zie waarlijk ik (=Allah) ben vergevend tegen hem die zich bekeert en gelovig wordt en zich leiden laat" (soera 20:84).

Godsbeeld

Allah heeft Isa niet nodig. Hij vergeeft aan wie hij wil. Hij brengt ook tot dwaling wie hij wil (soera 16:93). Vergeven heeft dus geen andere grond dan het besluit van Allah. De ene wel, de andere niet. Allah is barmhartig. En genadig. Hij draagt vele namen die al deze goede eigenschappen aanprijzen. Maar, ten diepste is vergeven een daad van willekeurige gunst. Vergeven is hetzelfde als de zonde door de vingers zien. De zonden worden door de vingers gezien, wanneer men zich laat leiden.

Allah is de barmhartige, jawel, hij vergeeft. Maar hij heeft geen zonen. Dat typeert gelijk ook de verhouding waarin Allah staat tot de mensen. Hij heeft geen zonen. Er is geen sprake van een vader - kind relatie, maar van een heer - knecht verhouding. Daarmee heeft Allah de trekken van een oosterse despoot. Hij doet dwalen die hij wil en hij vergeeft die hij wil. Maar dat alles is niet ingekaderd in een verbond en in beloften.

Dit brengt ons tot het beeld dat binnen de islam leeft omtrent Allah. Wie is Allah? Is hij een persoon? Naar de naamgeving niet. Allah komt van al-illah, wat letterlijk de god betekent. Dat is geen eigenaam, maar een soortnaam. Daarnaast worden aan Allah vele eigenschappen toegeschreven. Heel centraal is de gedachte dat Allah tawhid is, uniek, enige is. Kort en krachtig wordt in de soera De Toewijding (Al-ichlas) gesteld: "Hij is Allah als de enige, Allah als de bestendige. Hij heeft niet verwekt en is niet verwekt en niet één is aan Allah gelijkwaardig". Deze korte soera is één van de meest populaire, die door Moslims meerdere keren per dag herhaald wordt en in elke dienst het liturgische hoogtepunt vormt. Allah heeft dus geen zonen. Hij staat op een eenzame hoogte, onvergelijkbaar met mensen. De enigheid van Allah, dat is het grote verschil met de schepselen.

Eventjes heeft Mohammed gewankeld aangaande de eenheid van Allah. Althans, volgens een bepaalde overlevering heeft hij in soera 53:19-21 op laten schrijven dat Allah drie godinnen heeft, Al-laath, Al Oezza en Manaath, die voorspraak doen voor mensen bij Allah. Toen dat bekend werd, vielen vele tegenstanders samen met de aanhangers in aanbidding ter aarde. Echter, Mohammed heeft deze tekst herroepen. De duivel heeft hem deze woorden ingefluisterd. Duivelsverzen zijn het. En de tekst werd veranderd. Allah gaf hun geen macht. Nooit heeft Mohammed de eenheid van Allah ter discussie durven stellen. De eenheid van Allah is een centraal punt in de prediking van Mohammed. Luidt niet de geloofsbelijdenis van de islam la llaha illa llahoe (er is geen god dan Allah)? Alom stemt men in met de gedachte van de bekende arabist Richard Bell dat het monotheïsme de dragende idee in de Koran is. Er is geen groter zonde mogelijk, dan iemand op gelijke hoogte naast Allah te stellen. Dan maak je je schuldig aan "sjirk". In soera 4:4 lezen we duidelijk: "Allah vergeeft niet

als men aan hem metgezellen toevoegt. Maar afgezien daarvan, hij vergeeft aan wie hij wil". Polytheïsme is een onvergeeflijke zonde. Goed om dat te weten in het contact met moslims.

Tawhid van Allah heeft ook alles te maken met het afwijzen van Isa als Zoon van God. Isa is geen zoon van Allah. Waarom niet? In de oren van Moslims klinkt het blasfemisch om te zeggen dat Jezus de Zoon van God is. Hoe kan Allah omgang hebben met een vrouw en dan een zoon op aarde verwekken? Die nog zou lijden en sterven? Dat zijn ongepaste gedachten. Hij eet zoals alle mensen eten (soera 19:35). Isa sterft als alle mensen. Nee, hoe zou het ook mogelijk zijn. Hij is slechts (!) de boodschapper van Allah en Zijn Woord (soera 4:169). Let op het woordje "slechts". Hij is niet meer dan dat. Echt niet.

Uit deze soera blijkt ook dat Mohammed een heel andere voorstelling van de Drie-eenheid heeft, dan christenen belijden. Dan moeten we letten op :169. Het woord is geworpen op Marjam en een Geest van Hem. Eigenlijk staat er: op Marjam, een Geest van Hem. De Drie-eenheid bestaat dan uit Allah, Marjam en Isa. Hoe komt Mohammed bij deze gedachte? Wel, het Syrische woord Geest is van het vrouwelijke geslacht. Het apocriefe evangelie van de Hebreëen heeft Jezus laten zeggen: mijn moeder, de Heilige Geest".

Echter, de manier waarop de Koran de eenheid van Allah beschrijft, is een verkilling ten opzichte van het joodse en christelijke belijden. Waarom? Omdat de belijdenis van de eenheid van Allah een protest is tegen de vleeswording van het Woord. God-met-ons wordt afgewezen. Het is Allah boven ons. Groot, verheven. Zo groot, dat Allah groter is dan zichzelf. Zo wordt de bekende roep Allahoe akbar, Allah is groter, de kernbelijdenis van de islam. Maar met die belijdenis is Allah onkenbaar voor stervelingen. Zo schrijft Al-Ghazali in zijn boek over de negen-en-negentig namen van Allah onder andere: "Aangezien er niets is dat op Allah lijkt, worden Allah en zijn natuur door niets gekend dan door hemzelf. Alleen Allah kent Allah". Dat blijkt ook uit de geloofsbelijdenis van de islam. In het arabisch: La ilaha illa Allah, grammaticaal een tautologie. Inhoudelijk betekent dit, dat Allah door niets buiten hem kan worden gekend.

Is Allah dan niet uit zijn openbaring, de Koran, te verstaan? Hij maakt zijn wil bekend, Hij beschrijft zichzelf in zijn negenennegentig namen? Wie een tekst leest van een schrijver, kent de schrijver nog niet. En toch kent hij de schrijver wel. De schrijver leeft, heeft een vaardige pen en weet wat hij wil. Dat is af te leiden uit het stukje tekst. Ook dat is waar. Maar volgens Al-Ghazali minder waar dan dat we de schrijver niet kennen. Zo is het met ons mensen ook. Uit de schepping weten we dat Allah bestaat. Maar niemand heeft een persoonlijke band met hem. Alleen Allah kent Allah. Tevergeefs zoeken we naar een tekst in de trant van: Wie Isa gezien heeft, heeft Allah gezien. Ja, zelfs de naam Allah is geen persoonsnaam, maar een begrip.

Dat leidt tot de conclusie dat Allah zich niet werkelijk openbaart. Dat de islam mensenwerk is, waarin geen geheiligd contact met God tot stand kan komen. Want Allah kan zich niet werkelijk openbaren. Iemand als H. Kraemer, een groot kenner van de islam, noemt dit het oververhitte theocentisme van de islam. De macht en majesteit van Allah worden overgeaccentueerd, ten koste van de verhouding tussen Allah en de moslim. De moslim is overgeleverd aan de macht van een onbekende macht. Daarom neemt iemand als Hanna Kohlbrugge duidelijk afstand van de islam als een religie uit God.

Afweging

En zo komen we bij de waardering van de islam vanuit christelijk oogpunt. Eigenlijk hebben we zoëven al een voorschot genomen.

Wanneer we alles samenvatten, dan kunnen we zeggen dat het in de islam gaat om de overgave aan Allah, zodat gelovigen het oordeel ontlopen. De overgave uit zich in het gehoorzamen van Allah.

Is dit positief in te schatten? We zouden kunnen wijzen op Mohammed, een man van formaat. Stichter van een wereldgodsdienst. Meer dan eens wordt zijn levenswerk positief ingeschaald. Naar de mening van Abraham Kuyper een bolwerk tegen de verloedering en heidendom. Iemand als Colin Chapman wil Mohammed als een Gideon inschalen. Net als Gideon, begon Mohammed goed. Beide stredden tegen het dienen van afgoden. Maar ze eindigden verkeerd. Ze richtte beide een eigen heiligdom op.

En inderdaad is het verleidelijk om naar de overeenkomsten te zoeken. Abraham wordt genoemd, Allah is heilig, rechtvaardig en barmhartig, er is een oordeelsdag, men weet van zonde en vergeving. Maar Mohammed annexeert Abraham, noemt hem uitdrukkelijk noch jood, noch christen. Is er dan sprake van een gemeenschappelijke basis? Nee! Mohammed annexeert Isa, maar berooft Jezus van Zijn Borgwerk. Is er dan sprake van een gemeenschappelijke basis? Nee! Mohammed annexeert God als Allah, maar berooft Hem van Zijn kinderen. Is er dan nog sprake van een gemeenschappelijke basis? Nee!

Een stap verder. Op verschillende plaatsen in de Koran zegt Mohammed, Allah citerend, dat de mensen van het boek (joden en christenen) gedood moeten worden omdat zij vijanden van Allah zijn. Allen die hen doden zijn helpers van Allah. Zij zullen beloond worden. Als nu een christen een vijand van Allah is, wie kan deze Allah dan zijn? Dezelfde als de God der Schriften? Nee toch! Dan kan Allah toch nooit instemmen met de woorden van God de Vader: "Deze is Mijn Geliefde Zoon, hoort Hem?" (Matth.3:17)"

De islam heeft antichristelijke trekken. Heel duidelijk is het afwijzen van de Christus als Borg en Middelaar. Waarom Mohammed dat afwijst. is uit het bovenstaande duidelijk geworden. De tawhid van Allah laat het niet toe dat hij zonen heeft. En mensen hebben van nature een fitra, die hen kracht geeft om het goede te doen. Doch er is meer te zeggen over de afwijzing van het plaatsvervangende lijden en sterven van de Christus. Het is ook heel wel mogelijk dat een lijdende en stervende Isa niet past in het denken van Mohammed. Hij stelt zich een triomferende Christus voor. Mohammed was een veldheer, die overwinningen interpreteerde als goedkeuring van God.

Nauw samenhangend met het afwijzen van de Christus is de andere visie op de Drie-eenheid. Luid en duidelijk wordt de Drie-eenheid afgewezen. Zie bijvoorbeeld de tekst op de ingang van de El Aksa Moskee te Jeruzalem: "Zeg niet dat God een zoon heeft, God heeft geen zonen. Hij behoeft geen metgezel. Aanbidt Hem alleen". Dat is een duidelijk signaal. Ook in de prediking anno 2003 in Nederlandse moskeeën klinkt dit door. Zie bijvoorbeeld het citaat uit het NRC dat eerder in dit artikel genoemd is.

De islam plaatst bijbelse noties in een heel ander daglicht. De ontkenning van Christus als Borg en Middelaar, het afwijzen van de Drie-eenheid, het niet erkennen dat mensen in zonden gevallen zijn, heeft vergaande consequenties. Zo ver, dat zaken die gemeenschappelijk lijken te zijn, zoals de schepping van de wereld, het oordeel dat komt, de heiligheid van God, uiteindelijk onvergelykbaar anders zijn dan de Bijbel ons voorhoudt. Al deze zaken maken het gesprek niet gemakkelijker, maar juist moeilijker. We noemen dezelfde zaken, maar we bedoelen iets anders. Juist daardoor is de Koran, voor ons christenen, heel moeilijk te doorgronden.

Uit al deze zaken komen we tot de slotsom dat de Allah onvergelykelijk is met de levende God der Schriften. Wie Jezus niet als Zoon van God erkent, wie de Drie-eenheid afwijst, wie God de Vadernaam onthoudt, ontnemt God zulke wezenlijke zaken, dat het blasfemisch wordt om Allah gelijk te stellen met de God der Schriften. Wie stelt dat Allah en onze God gelijk zijn, overtreedt het eerste gebod van de wet waarin ons gezegd wordt geen andere goden naast God te dienen. Dat brengt ons tot de conclusie van G. Voetius, die zegt dat de islam een ontkenning is van ware God en een bederf van de leer van het verbond.

Ja, het is een volkomen afvallige godsdienst, een verdraaiing van Bijbelse noties. Het is een post-christelijke religie, waarin de afwijzing van het christendom niet per ongeluk plaats vindt, maar welbewust. "De islam is de grote struikelblok op de weg van het Rijk, de grote tegenstander van het Evangelie. Het zet de openbaring om in natuurlijke godsdienst, maakt openbaring tot een karikatuur, houdt af van Christus" zo analyseert Berkhof in Christus de zin der geschiedenis, pg.100. In dezen kunnen we ons bij hem aansluiten.

Het moge duidelijk zijn dat dit alles onze houding ten opzichte van de islam diep raakt. Dan is onze houding tweezijdig.

In de eerste plaats staan we als christenheid schuldig aan de vorming van de islam. Mohammed kwam met ketterse vormen van het christendom in aanraking. Hij klaagt over de levenshouding van christenen. Mohammed beweert ergens dat christenen zijn schoonzonen aan de drank geholpen hebben. In ieder geval is zijn afwijzing van het jodendom heel bewust en wil hij van het christendom later weinig weten. Bij gevolg: geen raakvlakken.

Moeten we dan alle contacten vermijden? Is het gesprek met de islam onmogelijk door alle verschillen en gevoeligheden? J.H. Bavinck zou zeggen: 'te allen tijde is het gesprek mogelijk, echter alleen antithetisch.' Hoe moeten we dat opvatten?

Ik sluit af met een citaat van W. à Brakel "Is men bij mensen van een religie vol dwalingen? Dan met men tonen, zonder gemaaktheid, zonder trots, maar door het gesprek over zulke zaken, dat iedere rechtvaardige voortreffelijker is dan zijn naaste en dat de rechtvaardige van een uitnemender geest zij. Men moet zeggen dat er een grote afstand tussen die twee is, als tussen licht en duisternis, tussen het leven en de dood, tussen de kinderen Gods en die der wereld. In die gestalte moet men nederigheid tonen, verloochening, een grote liefde, bescheidenheid, gedienschtigheid, opdat men, als men van hen weggaat (een langdurig verblijf is daar niet goed, omdat het daar niet veilig is) een overtuiging in hun harten zal nalaten. (uit: W. à Brakel, Drie brieven over de opwekking tot geloof, Kampen 1992, pg. 90,91)

Gouda, 9 september 2005, J.J. Grandia

Docent godsdienst aan de Gomarus Scholengemeenschap, reformatorische school voor VMBO, Havo en Atheneum te Gorinchem

Geraadpleegde literatuur:

De Koran, Amsterdam 1988

K. Armstrong, Islam, Amsterdam 2000

D.S. Attema, De Koran. Kampen 1962

J. Bouman, in gesprek met Moslims, Leiden 1994

C. Chapman Kruis & halve maan, Amsterdam 1996

K. Raadt, Twee gezichten, een islam, zp zij

J. Verkuyl, Met Moslims in gesprek over het Evangelie, Kampen 1995

A. Wessels, De moslimse naaste, Kampen 1978